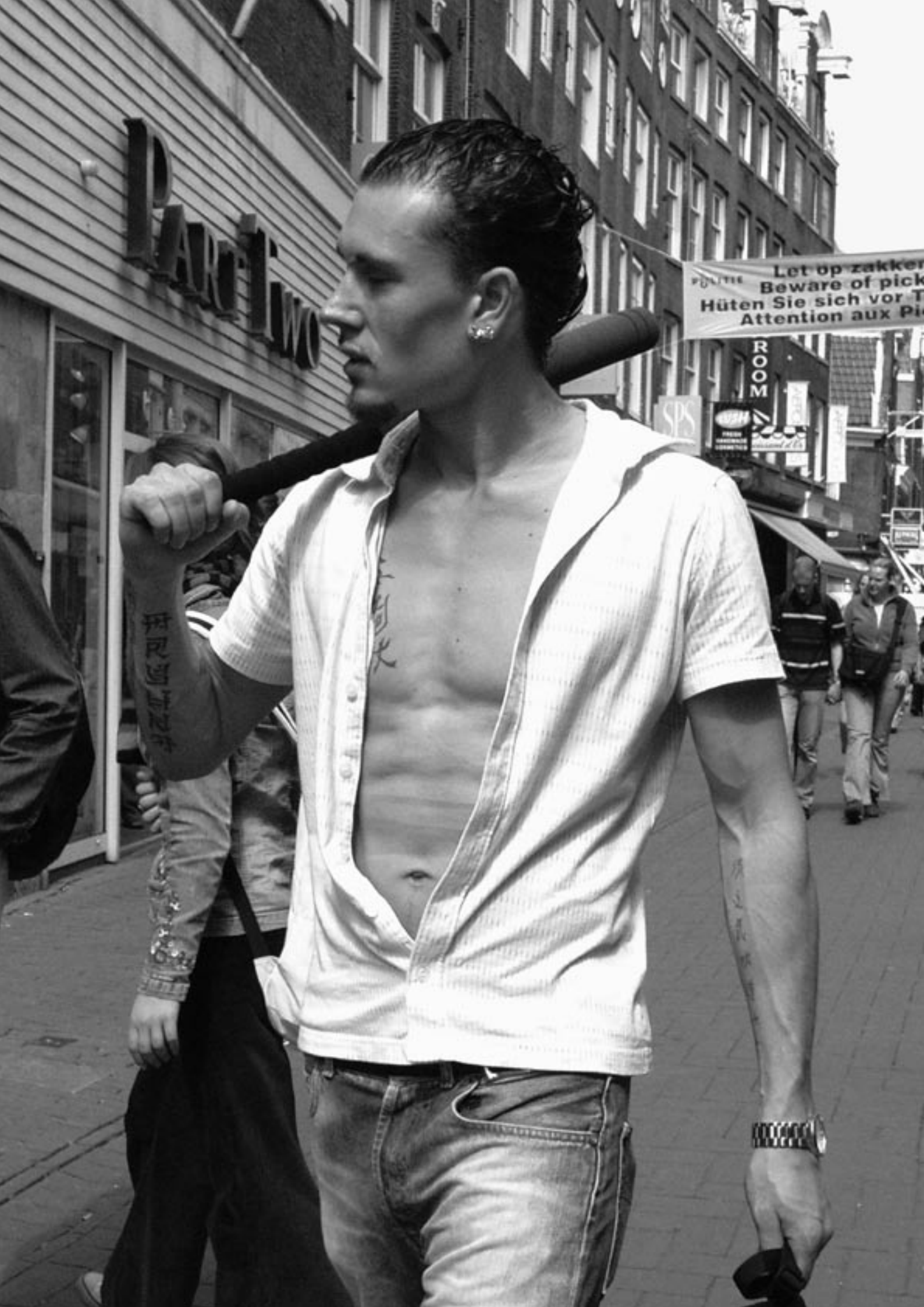

**NEDERLANDS
FOTOMUSEUM
ROTTERDAM**

jaarverslag 2004

POLITIE Let up zakker
Beware of pick
Hüten Sie sich vor T
Attention aux Pi

ROOM

SPS

Handwritten tattoo on the man's left forearm.

Handwritten tattoo on the man's left breast.

Handwritten tattoo on the man's right forearm.

FOTO'S

- Cover 25 april 2003 © Hans Eijkelboom
- pag. 4 Mao Zedong op de trappen van de Shaoshan school met leerlingen,
26 juni 1959 © Hou Bo
- pag. 6 Detail ontwerptekening van het 'kenniscentrum' in Las Palmas
© Benthem Crouwel Architecten BV bna'
- pag. 10 Tentoonstelling van Mikkel McAlinden © Bob Goedewaagen
- pag. 16 Slangendanser Fili met slang te Moyamba, Sierra Leone (1934)
© Paul Julien / Nederlands fotomuseum
- pag. 24 Het Gandara album © Nederlands fotomuseum
- pag. 28 © Nederlands fotomuseum
- pag. 34 New York © György Lörinczy / Katalin Lorinc /
courtesy of Vintage Gallery, Boedapest

INLEIDING	5
1 KENNISCENTRUM	7
2 PRESENTATIES	11
2.1 TENTOONSTELLINGEN	11
2.2 EDUCATIE	12
2.3 BIBLIOTHEEK	14
2.4 PUBLICATIES EN DEBAT	14
3 COLLECTIES	17
3.1 VERZAMELEN EN AANWINSTEN	17
3.2 BEHEER EN ONTSLUITING	18
3.3 VERKOOP EN BEELDRESEARCH	20
4 CONSERVERING EN RESTAURATIE	25
5 ALGEMENE ZAKEN	29
5.1 AUTOMATISERING	29
5.2 PERSONEEL	30
5.3 ORGANISATIE	30
5.4 HUISVESTING & BOEKHANDEL	31
5.5 PR & MARKETING	31
BIJLAGEN	35

INLEIDING

Met een gevarieerd aanbod van tentoonstellingen en educatieve activiteiten, diverse publicaties, een flinke inhaalslag in de ontsluiting van de collecties, een levendig debat en projecten als het kenniscentrum en de databank daguerreotypieën was 2004 een buitengewoon productief jaar voor het Nederlands fotomuseum.

Naast de genoemde werkzaamheden speelden in dit verslagjaar twee zaken die voor de toekomst van het Nederlands fotomuseum van doorslaggevend belang zijn: de nieuwe huisvesting in Las Palmas en het Cultuurplan 2005 – 2008.

Met de voorbereidingen van de nieuwe huisvesting van het Nederlands fotomuseum in Las Palmas op de Kop van Zuid zijn in 2004 grote vorderingen geboekt. Architectenbureau Benthem Crouwel maakte een aansprekend Voorlopig Ontwerp met respect voor het oorspronkelijke, industriële karakter van het gebouw. De drie culturele instellingen die zich in het gebouw gaan vestigen - naast het Nederlands fotomuseum zijn dat De BeeldFabriek en De Vrije Ruimte - zijn gesitueerd op de begane grond, de eerste verdieping en in de kelder en wel zo dat niet hun verscheidenheid maar vooral hun complementariteit wordt benadrukt. Het Rotterdamse College van Burgemeester en Wethouders en de gemeenteraad konden zich goed vinden in het Voorlopig Ontwerp en hebben de weg vrijgemaakt voor financiering van de verbouwing en inrichting van Las Palmas. Aan het einde van het jaar kon het Definitief Ontwerp nagenoeg worden afgerond.

Met de positieve beslissing van de Staatssecretaris van Cultuur en de Rotterdamse wethouder Kunstzaken over de aanvraag van het museum in het kader van het Cultuurplan 2005 – 2008 werd eveneens de exploitatie van het nieuwe gebouw gegarandeerd. Het besluit van de staatssecretaris en de wethouder werd opgevat als een flinke steun in de rug van de koers die het nieuwe fotomuseum in 2003 is ingeslagen.

Punt van zorg zijn wel de explosief stijgende uitgaven op het gebied van pensioenen, ziektekosten en lonen die tot verschraving van het budget leiden en stukje bij beetje ten koste gaan van de activiteiten waar het uiteindelijk om draait. Aan ministerie en gemeente wordt gevraagd maatregelen te treffen om dit proces van langzame 'Verelendung' een halt toe te roepen.

Achter de schermen werd door de medewerkers hard gewerkt aan de toekomst in Las Palmas. Met financiële steun van de Mondriaan Stichting kon in 2004 opzet en uitvoering van een digitaal kenniscentrum goed in de steigers worden gezet. Met geld van het Wertheimer Fonds konden onder meer collecties versneld worden ontsloten en gedigitaliseerd, werd een begin gemaakt met een databank voor daguerreotypieën en de aankoop van afdrukken. Zonder de substantiële inbreng van de Mondriaan Stichting en het Wertheimer Fonds zou Las Palmas een stuk verder weg hebben gelegen.

Over al deze onderwerpen wordt u in dit jaarverslag uitgebreid geïnformeerd.

1

KENNISCENTRUM

Het Nederlands fotomuseum is hét kenniscentrum van de Nederlandse fotografie. In Las Palmas gaat het Nederlands fotomuseum ook over een echt kenniscentrum beschikken. De voorbereidingen daarvoor zijn in volle gang. Het centrum bestaat uit een fysieke ruimte in Las Palmas en een uitgebreide internetsite. Informatie en gedigitaliseerd beeldmateriaal, dat de afgelopen jaren door verschillende afdelingen in databestanden is opgeslagen, worden gebundeld en voor een breed publiek toegankelijk gemaakt. In het centrum komen gedigitaliseerde foto's uit de collectie, kennis over de collecties, over conservering en restauratie - zoals bijvoorbeeld een databank daguerreotypieën - catalogi van boeken en tijdschriften, informatie over tentoonstellingen, fotografen, over de geschiedenis van de (Nederlandse) fotografie, educatieve activiteiten, informatie over auteursrechten en vele andere zaken op één plek samen.

Keuze voor nieuwe softwareontwikkelaar

In de eerste maanden van 2004 is een bedrijf geselecteerd dat software gaat ontwikkelen voor het kenniscentrum. Tien aanbieders werden teruggebracht tot vijf. Na verschillende demonstraties en uitvoerige gesprekken werd uiteindelijk voor de firma Pictura gekozen. Dit bedrijf heeft het software-pakket Memorix ontwikkeld voor het beheer en de ontsluiting van beelden. Daarnaast heeft het een uitgebreide scan- en printservice. Inmiddels maken het Nationaal Archief, het Gemeentearchief Amsterdam, de Universiteit van Tilburg e.a. gebruik van dit software-pakket.

Het standaardpakket van Memorix sluit goed aan bij de werkwijze van het museum. De voor het museum ontwikkelde uitbreidingen van dit pakket worden ook aan andere klanten van Pictura aangeboden. Hierdoor worden onderhoud en kosten voor nieuwe toepassingen door een grotere groep gedragen.

Een nieuw collectieregistratiesysteem

Het oude collectieregistratiesysteem (See+Get-It) werd in de loop van het jaar omgezet naar Memorix. Memorix is nu al een aanwinst gebleken voor de registratie en het beheer van de gedigitaliseerde collecties. In 2005 wordt een volgende stap gezet met betrekking tot registratie van (deel)collecties volgens de Encoded Archival Description - een standaard die wordt gebruikt om archieven te kunnen beschrijven. Het internationale gebruik van deze standaard biedt mogelijkheden voor uitwisseling van gegevens tussen archieven.

Een nieuwe website

Door het wegvallen van See+Get-It in 2003 was het nodig een nieuwe website te ontwikkelen om de gedigitaliseerde beelden te kunnen laten zien. Deze website is ook door de firma Pictura ontwikkeld. De website, die deel uitmaakt van het digitale kenniscentrum, is aan het eind van 2004 getest en begin 2005 online gegaan via de museumwebsite. Op dit onderdeel van de website staan tevens de biografische gegevens van fotografen. De nieuwe website biedt de mogelijkheid van tweetalige informatie over fotografen en projecten.

Opzetten verkoopsysteem foto's

In de tweede helft van 2004 is veel tijd besteed aan het opzetten van een systeem voor de verkoop van foto's en de daarmee samenhangende auteursrechten. De bedoeling is niet alleen om voor de klant een goed verkoopsysteem op te zetten, maar ook om de interne werkprocessen te stroomlijnen. Daardoor kan een bestelling voortaan efficiënter worden afgehandeld. Pictura heeft met onder andere dit verkoopsysteem een webwinkel ontwikkeld die in 2005 voor het museum wordt uitgebreid.

Webredacteur

Eind 2004 is een webredacteur aangenomen. Ze start in 2005 met het maken van een (educatieve) webles en zal zich daarna richten op het verzamelen en schrijven van materiaal voor een referentiedatabank met vragen, antwoorden, kennis en wetenswaardigheden over alle mogelijke aspecten van de fotografie.

2 PRESENTATIES

2.1 TENTOONSTELLINGEN

In 2004 organiseerde het Nederlands fotomuseum in eigen huis vijf grote en acht kleine tentoonstellingen. Met deze tentoonstellingen werd vorm gegeven aan de doelstelling van het museum de fotografie in haar volle breedte te tonen: historische en hedendaagse fotografie, actuele ontwikkelingen, wisselwerkingen met andere (technische) beeldmedia, beeldcultuur en amateurfotografie. Daarbij wordt met regelmaat fotografie uit de eigen collectie getoond. Vanouds besteedt het museum daarbij veel aandacht aan de presentatie.

Amateurfotografie

De amateurfotografie kwam dit jaar uitgebreid aan bod. Met de tentoonstelling *Snapshots. The Eye of the Century* werd aandacht besteed aan de amateurfotografie uit de periode 1900-1960. De foto's – die langzamerhand steeds meer worden verzameld en dus ook sterk in waarde stijgen – waren gerangschikt naar onderwerp en gaven tezamen een interessant beeld van de reikwijdte aan onderwerpen binnen de vrijetijdsfotografie.

Geheel anders van aard was de tentoonstelling *In Almost Every Picture*, die bestond uit een grote hoeveelheid dia's van de amateurfotograaf A.J. Paetzhold (1925-1995). De tentoonstelling was als meervoudige diapresentatie vormgegeven. Het gelijknamige boek verscheen i.s.m. Andrea Stultiëns onder auspiciën van Erik Kessels/KesselsKramer.

Stultiëns werkt als fotograaf veel met amateurbeelden en presenteerde in haar bijdrage aan de tentoonstelling *Gemengd Bedrijf* foto's uit familie-albums van boerenfamilies bij wie zij had gefotografeerd.

Tot slot is de tentoonstelling van Katharina Behrend – wier archief door het museum wordt beheerd – geschikt gemaakt om opnieuw te gaan reizen. Deze expositie reisde het afgelopen jaar naar Das Verborgene Museum in Berlijn. De door het fotomuseum georganiseerde tentoonstelling van het archief van de Schiedamse amateurfotograaf Leo Polhuis reisde naar het gerenommeerde fotofestival van Arles in Zuid-Frankrijk.

Beeldcultuur

Het meest prominent kwam de aandacht voor beeldcultuur naar voren in de tentoonstelling *Tot in het paradijs* van Ad van Denderen. Van Denderen fotografeerde een fenomeen waarbij beeld dient als 'illegale' propaganda in de bloedige strijd van het Palestijns/Israëliëse conflict, namelijk affiches van Palestijnse 'martelaren'. Aspecten van populaire beeldvorming en de rol van de fotografie daarin kwamen in vrijwel alle tentoonstellingen terug en werden daar nadrukkelijk aan de orde gesteld.

Historische fotografie

Met de dubbeltentoonstelling *Mao's Culturele Revolutie* besteedde het museum aandacht aan historische fotojournalistiek van een heel bijzonder karakter: de aangrijpende gebeurtenissen tijdens de Culturele Revolutie in China, gefotografeerd door een Chinese fotojournalist in dienst van een staatskrant en daarnaast de officiële beeldvorming van Mao als Grote Roerganger.

Delen uit de eigen collectie waren te zien in de tentoonstelling en het boek *Gemengd Bedrijf* waarbij foto's van Cas Oorthuys en Willem Van Heemskerck Düker als uitgangspunt dienden voor een aantal foto-opdrachten over het thema van het veranderende agrarische landschap en het boerenleven. Met *Menselijk Al te Menselijk* haalde het museum een opmerkelijke productie in huis over fotografie en psychiatrie, met historisch-wetenschappelijke foto's uit belangrijke internationale collecties over dit onderwerp.

In het kader van de manifestatie 'Hongarije aan Zee' toonde het museum de vintage drukken die György Lőrinczy in 1972 maakte voor het boek *New York, New York*, dat bij de tentoonstelling als facsimile herdruk door het Nederlands fotomuseum in samenwerking met Schaden.com opnieuw werd uitgebracht.

Actualiteit

Met regelmaat zijn er in het Nederlands fotomuseum presentaties te zien van jonge fotografen. In 2004 kregen Vesselina Nikolaeva (Bulgarije/Nederland) en Mikkil McAlinden (Noorwegen) de gelegenheid hun nieuwste projecten te tonen. Ook actueel was het overzicht dat het museum organiseerde onder de titel Fotonotities van 10 jaar dagboek van Hans Eijkelboom. Eijkelbooms project stelt op een interessante en vaak humoristische manier onze huidige consumptiemaatschappij aan de orde in relatie tot populaire beeldcultuur en persoonlijke- of groepsidentiteit. De tentoonstelling *Gemengd Bedrijf* geproduceerd in samenwerking met de Stichting Kunst en Openbare Ruimte haakte in op actuele veranderingen in het agrarische landschap en het traditionele boerenleven.

Wisselwerking met andere media

De wisselwerking tussen fotografie, film en video kreeg in 2004 op verschillende wijzen gestalte in het tentoonstellingsprogramma. Zo werd wederom samengewerkt met het Internationaal Film Festival Rotterdam (met de tentoonstelling *La Mina*) en reisde de eigen productie *Film Lounge* naar Parijs. In verschillende presentaties werden naast fotografie zowel film als video ingezet om het spanningsveld tussen de media te accentueren, zoals in *Gemengd Bedrijf*.

2.2 EDUCATIE

'Experiment' en 'verdieping' waren sleutelwoorden voor de educatieve activiteiten in 2004. Daartoe gestimuleerd door de wensen van de instellingen zelf werden voor diverse doelgroepen nieuwe activiteiten ontwikkeld.

Zo sprong de afdeling educatie in op het project Buurt in Beeld van Basisschool 't Landje, waarbij oude foto's van de school werden vergeleken met de huidige situatie. Leerlingen van groep 5 en 7 brachten een bezoek aan de depots van het museum. Het programma 'Onderwijs & Opvoeding' van de lokale Educatieve Televisie maakte een reportage over dit project.

In de zomer deed het Nederlands fotomuseum voor het eerst mee aan het 'Jeugdvakantiepaspoort' van de Gemeente Rotterdam. De voor twee leeftijdscategorieën ontwikkelde 'Snelcursus Snapshots' bij de tentoonstelling *Snapshots* bracht een onverwacht groot en divers publiek binnen. De enthousiaste reacties van ouders wier kinderen meededen aan het zomerprogramma vormden de aanleiding

om te experimenteren met de organisatie van een kinderfeestje in de herfstvakantie. In de huidige behuizing aan de Witte de Withstraat zijn dergelijke ontvangsten slechts beperkt mogelijk, maar straks in Las Palmas zijn de mogelijkheden hiervoor legio.

Ook maakte de afdeling een begin met een museumles over 'Cultureel erfgoed en fotografie' in samenwerking met SKVR Primair Onderwijs. Hiervoor werd samen met fotograaf Robert de Hartogh het filmpje *Tanisa's foto* opgenomen.

De vaste activiteiten voor groep 8 - Kunstkijken - en Cultuurtraject voor Brugklassen VMBO - *Look-alike en Verbeeld Je* - leverden bijzondere resultaten op die in de hal van het museum, in de tentoonstellingszaal of op de scholen zelf werden geëxposeerd.

De realisatie van het multicultureel beleid (motie Kuiper) valt met name onder deze, op Rotterdamse scholen gerichte, educatieve activiteiten.

Nieuw waren de educatieve ontvangsten voor studenten van de PABO/HRO - 'Hoe gebruik je fotografie in de klas?' - en de lerarenopleiding van de Willem de Kooningacademie. Studenten die de module 'Museumgids' volgden, maakten kennis met onze aanpak van rondleiden in fototentoonstellingen.

De workshop *Interactief rondleiden* gegeven door Belinda Hak, educatiemedewerker van Witte de With, aan de rondleiders van het fotomuseum was een eerste stap op weg naar een andere vorm van publieksbegeleiding.

Ook dit jaar hebben verschillende kunstenaars, fotografen en andere specialisten het publiek ontmoet in de zogenaamde Rondlezingen. In het voorjaar sprak Anneke van Veen, conservator fotografie Gemeentearchief Amsterdam, over Bernard Eilers naar aanleiding van diens tentoonstelling in het Gemeentearchief Amsterdam. Door nieuwe afdrucken van de originele negatieven was het Nederlands fotomuseum overigens ruim op deze tentoonstelling vertegenwoordigd. De fotografen Ralph Kämena en Ad van Denderen namen het publiek mee in respectievelijk de tentoonstellingen *Gemengd Bedrijf* en *Tot in het Paradijs*. Studenten en andere geïnteresseerden konden in de bibliotheek aan tafel met ontwerper Erik Kessels, die zijn eigen fotovondsten toonde in het kader van de tentoonstelling *In Almost Every Picture*. In het najaar gaf fotograaf Hans Eijkelboom rondleidingen door zijn tentoonstelling *Fotonotities*. Naar aanleiding van de Amnesty Fotoveiling ging fotograaf en verzamelaar Willem Diepraam in op het onderwerp 'verzamelen en aankopen van foto's'. Tijdens het Nationaal Museumweekend las K. Schippers voor uit zijn bundel *De Vliegende Camera* en werd hij geïnterviewd door Maria Heiden en Flip Bool. Bij *Menselijk, al te menselijk* vond een themamiddag plaats over fotografie en psychiatrie met een filmvertoning van San Clemente van Raymond Depardon, diverse rondleidingen en lezingen van Patrick Allegaert (Museum dr. Guislain te Gent), Tamara Sterman (Spaarnestad Fotoarchief) en de fotografen Annaleen Louwes, Dorothée Meyer, Isabel Pousset en Rein Jelle Terpstra.

Tenslotte gaf de Chinese fotograaf Li Zhensheng op de openingsmiddag van *Mao's Culturele Revolutie* een indringend beeld van zijn werk als fotograaf. Hij gaf een gastles voor studenten fotografie aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Den Haag en was uitgebreid te zien op het NOS-journaal.

Dit jaar heeft het fotomuseum contact gezocht met de belangrijkste fotomusea, fotoarchieven en fotofestivals in Nederland en Vlaanderen. Tijdens een overleg van educatieve medewerkers van foto-instellingen zijn de samenwerkingsmogelijkheden geïnventariseerd en afspraken gemaakt over uitwisseling van Kijkwijzers, rondleiders, kennis en educatieve methoden.

Samenwerking vindt ook plaats op lokaal niveau, zoals bij het Rotterdams Educatie Netwerk (REN). Zo werd de expertise van het REN gebruikt om nieuw licht te werpen op de educatieve halpresentatie in het fotomuseum en organiseerde de afdeling educatie een excursie naar het MUHKA in Antwerpen voor een pedagogische rondleiding.

Amateurfotografen

De vijf zaterdagdagen in de maand mei stonden in het teken van de amateurfotograaf. De belangstelling voor de speciaal voor deze doelgroep georganiseerde dagen was groot. Na een rondleiding door de tentoonstelling *Gemengd Bedrijf* volgde een foto-excursie onder begeleiding van een professioneel fotograaf in de landelijke omgeving van Rotterdam. De nabespreking van het werk vond plaats met medewerking van twee fotografen die exposeerden in *Gemengd Bedrijf*, Andrea Stultiëns en Martin Luijendijk.

Op verzoek van de Oisterwijkse amateurfotografenvereniging 't Experiment werd de workshop *Inspiratiebronnen* ontwikkeld, waarin fotoboeken rond genres als 'Portret' en 'Landschap' geanalyseerd werden en hun rol als stimulator voor nieuw, eigen werk werd onderzocht.

2.3 BIBLIOTHEEK

De bibliotheek vormt, samen met het digitale beeldarchief, de kern van het kenniscentrum. De catalogus is al enkele jaren voor het publiek online te raadplegen. In 2004 zijn enige honderden items aan de catalogus en de fotografendatabase toegevoegd. Zo'n 1.500 mensen bezochten de bibliotheek, veelal afkomstig van kunstacademies en universiteiten. Door de bibliothecaris worden zij dikwijls intensief begeleid. Nieuwe studenten van deze opleidingen krijgen in groepsverband een uitgebreide introductie op alle studiemogelijkheden die de bibliotheek te bieden heeft.

2.4 PUBLICATIES EN DEBAT

Het uitgeven van boeken en het organiseren van debatten zijn twee manieren om te reflecteren op de fotografie of op de eigen collectie. Op dit terrein is het museum in 2004 zeer actief geweest. Aanleiding om een boek te publiceren is tweeledig: ofwel om het onderwerp van een tentoonstelling in het fotomuseum uit te diepen, ofwel om materiaal uit de collectie te tonen door samen te werken met andere musea of uitgeverijen. Voorbeelden van de eerste variant zijn de samen met Schaden.com uitgegeven facsimile van György Lőrinczy's *New York, New York*, het boek over de Schiedamse amateurfotograaf Leo Polhuis en *Gemengd Bedrijf*, uitgegeven door NAI-Publishers. Voorbeelden van de tweede variant zijn de boeken *Cas Oorthuys – Amsterdam*, uitgeverij Bas Lubberhuizen, *Brandpunt Rotterdam. De jaren zestig gezien door Herbert Behrens* (Koppel uitgeverij i.s.m. Uitgeverij de Prom) en het door uitgeverij De Verbeelding uitgebrachte boek van Ata Kando *Kalypso & Nausikaä. Foto's naar Homerus' Odyssee*.

Op vrijdag 26 september 2003 gooide kunstcriticus Hans den Hartog Jager de knuppel in het hoenderhok van de Nederlandse fotografie. Onder de titel 'Luie schilders. De armoede in de hedendaagse fotografie' publiceerde hij een polemisch artikel in NRC Handelsblad waarin hij onder meer stelt dat fotografen ten onrechte kunstenaar willen zijn. Er volgde een reeks ingezonden reacties, onder andere van het Nederlands fotomuseum, en er leek zowaar iets van een debat in fotografisch Nederland op gang te komen. Deze constatering was reden voor het Nederlands fotomuseum en het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst om gezamenlijk een debatavond te organiseren. Deze avond vond plaats op 25 februari 2004 in De Balie in Amsterdam onder de titel '*Luie schilders?*'. Deelnemers waren Hans den Hartog Jager, Warna Oosterbaan, Bas Vroege, Bert Sissingh, Hans Aarsman, Els Barents, Janneke Wesseling, Christoph Ruys, Hans Scholten en voorzitter Hans Maarten van den Brink. Het debat was wat betreft belangstelling, betrokkenheid van de deelnemers en enthousiasme bij het publiek een groot succes. 'Eindelijk gaat het weer om de inhoud', schreef de Raad voor Cultuur in haar advies over het Cultuurplan over dit initiatief.

3 COLLECTIES

3.1 VERZAMELEN EN AANWINSTEN

De collectie van het Nederlands fotomuseum bestaat inmiddels uit honderd archieven van Nederlandse fotografen met ruim vier miljoen negatieven, dia's en afdrucken.

De koelkluisen aan de Witte de Withstraat zijn een voorwaarde om dit artistiek en cultuurhistorisch belangwekkende beeldmateriaal zo lang mogelijk voor verval te behoeden, maar raken langzamerhand vol sinds ze in 1994 in gebruik werden genomen. De nieuwe depots in Las Palmas zullen niet alleen groter zijn, maar door toepassing van de nieuwste koel- en regeltechnieken ook stabiel wat betreft de klimaatcondities.

Overdracht van archieven vindt plaats op basis van contracten met de fotografen of hun nabestaanden over exploitatie van de auteursrechten. Daarmee wordt voorkomen dat archieven op de vrije markt moeten worden gekocht. De wenselijkheid een archief in de collectie op te nemen wordt getoetst door een adviescommissie bestaande uit onafhankelijke deskundigen.

Naast voortzetting van genoemde verzamelactiviteit van (negatieven)archieven stelt het Wertheimer Fonds het Nederlands fotomuseum financieel in staat om de collectie ook op andere manieren te verrijken. De uitgangspunten zijn in mei 2004 geformuleerd en luiden samengevat als volgt:

- *Aankopen moeten aansluiten bij de missie van het Nederlands fotomuseum. Daarin wordt de fotografie gezien als een artistiek én een maatschappelijk medium. Het werkterrein strekt zich zodoende uit van de hedendaagse en historische fotografie, professionele- en amateurfotografie tot de fotografie als onderdeel van de beeldcultuur. Daarbij heeft het fotomuseum oog voor actuele ontwikkelingen en besteedt het aandacht aan de reflectie op het medium.*
- *Aankopen passen binnen de Fotocollectie Nederland. Het accent ligt op de Nederlandse fotografie of internationale fotografie die van belang is voor onze beeldcultuur. Het Nederlands fotomuseum zal de concrete invulling van zijn verzamelbeleid afstemmen met de belangrijkste andere verzamelende instellingen.*
- *Aankopen sluiten aan bij de reeds opgebouwde collectie van het Nederlands fotomuseum: archieven van Nederlandse fotografen op het snijvlak van kunst en (cultuur)geschiedenis. Dwars door de collecties heen dienen zich hiervoor belangrijke fotografische of maatschappelijke thema's aan: van amateurfotografie tot watersnoodramp, van natuurhistorische fotografie tot migratiegeschiedenis.*

Op basis van deze uitgangspunten is er in 2004 veel voorwerk verricht voor aankopen die in 2005 worden gerealiseerd. Deze zullen niet alleen een groot aantal albums van amateurs omvatten, maar ook de belangrijkste beelden uit het oeuvre van een fotograaf zoals Hans Aarsman. Bij dit laatste wordt gestreefd naar een nieuwe vorm van digitaal verzamelen.

In 2004 is in het kader van de langlopende cyclus 'The Past in the Present' een project van start gegaan rond de natuurhistorische archieven en met name het materiaal hierin over het verdwenen

vogeleiland De Beer - nu Europoort. Mede dankzij een bijdrage van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst kon hiervoor een opdracht worden verstrekt aan de kunstenaar/fotograaf Paul Bogaers. De resultaten zullen in het najaar van 2005 worden gepresenteerd in de kleine zaal van het Nederlands fotomuseum.

Aanwinsten

In 2004 werd een aantal collecties aangevuld die al eerder in beheer werden genomen: ABC Press, Bob van Dam/Combipress, Dirk de Herder, Eddy de Jongh, Chas Gerretsen, Alfred van Sprang en J.P. Strijbos.

Tot de geplande nieuwe aanwinsten behoren: Jo Bokma, Miek de Jong-Douw, Ton den Haan, Robert de Hartogh, Dop Heijns, Jan Schiet, Puck Voûte en Simon de Waard.

3.2 BEHEER EN ONTSLUITING

Conditie-inventarisatie

In samenwerking met de restaurator en de coördinator ICT & Kenniscentrum werd een ontwerp gemaakt voor een database waarin gegevens vastgelegd kunnen worden over de conditie van de collectie. In 2005 wordt een begin gemaakt met de daadwerkelijke conditie-inventarisatie en zal tevens een depotregistratiesysteem worden ingevoerd.

Collectieregistratiesysteem

In de oorspronkelijke plannen voor 2004 werd de import van oude bestanden als activiteit genoemd. Dit heeft geen doorgang kunnen vinden vanwege de reeds eerder genoemde selectie van een nieuwe softwareontwikkelaar. In 2004 is veel tijd geïnvesteerd in het vooronderzoek naar een geschikt collectieregistratiesysteem en de uiteindelijke conversie. De conversie van See+Get-It naar Memorix vond uiteindelijk plaats in september 2004. De lopende registratieprojecten konden vrijwel direct in Memorix worden voorgezet.

Opschonen beeldbank en koppelen digitale bestanden aan records

Een groot gedeelte van de bestaande gedigitaliseerde negatieven en afdrucken werden per stuk op kwaliteit beoordeeld en in de beeldbank geplaatst.

Afronden Het Geheugen van Nederland

Een aantal werkzaamheden voor Het Geheugen van Nederland liep in 2004 door. Zo werden het inhoudelijke verslag en de definitieve afrekening afgerond. Begin 2005 werden de foto's uit de periode van de Duitse bezetting online gebracht (zie: <http://www.geheugenvannederland.nl>). Het vierde en laatste onderwerp met foto's van de Deltawerken van Aart Klein moet door Het Geheugen van Nederland nog op de site worden gezet. Alle beelden zijn tevens raadpleegbaar en uitsluitend te bestellen via de site van het Nederlands fotomuseum.

Verwerking aanwinsten

- *Puck Voûte*
Het archief van Puck Voûte werd omgepakt en in hoofdlijnen geïnventariseerd.

- *Dirk de Herder*
Het archief van Dirk de Herder werd in hoofdlijnen geïnventariseerd, selectief gereinigd en omgepakt naar een voorlopige verpakking.

- *Adolphe Burdet*
Het gehele archief (3.400 glasnegatieven en glasdiapositieven) werd gereinigd en omgepakt. Vervolgens werden de beschrijvingen van de bestaande natuurhistorische objectkaarten in Memorix overgenomen en aangevuld.

- *Bob van Dam*
De kleurendia's van Bob van Dam waren verpakt in pergamijsvellen en ringbanden en werden om die reden in 2004 gedeeltelijk omgepakt. De dia's werden tegelijkertijd omgenummerd omdat de inventarisnummers dubbelden met de nummers van het zwart/witnegatieven archief.

- *Ed van der Elsen*
Het kleurendia-archief van Ed van der Elsen werd in hoofdlijnen geregistreerd in Memorix. Alle contactbladen van de zwart-witnegatieven werden gescand en worden in 2005 in de beeldbank geplaatst.

- *Kees Hana*
Circa 5.000 negatieven van Kees Hana waren verpakt in pergamijszakjes en houten kisten en werden om die reden omgepakt. Omdat het oorspronkelijke nummersysteem niet geschikt was, zijn de negatieven tegelijkertijd omgenummerd.

- *Paul Julien*
Op 1 maart 2004 werd gestart met de passieve conservering en ontsluiting van het archief van Paul Julien. De registers van de 6x6 negatieven werden ingevoerd in het collectieregistratiesysteem. Van een gedeelte van de gepubliceerde foto's werd het negatiefnummer getraceerd. Deze selectie werd gescand en handmatig in Memorix geplaatst (circa 80 stuks).
De negatieven met het formaat 9x12 (nitraat en acetaat) werden omgepakt en genummerd. De oude nummersystemen waren namelijk niet meer bruikbaar. Deze 9x12 negatieven - waarvan het register ontbreekt - zijn voor 50% in Memorix beschreven. Gegevens uit de verschillende onderdelen van het archief zijn hierbij zoveel mogelijk gebruikt om relaties te leggen en opnamen van een context te voorzien.
Op basis van de registratie en inventarisatie van de documentatie is veel informatie verzameld over leven en werk van Paul Julien. In 2004 werd de eerste opzet voor een biografische tekst ten behoeve van het kenniscentrum afgerond.

→ *Egbert Kunst*

De beschrijvingen op papier werden gescand en in Excel gezet, zodat deze geïmporteerd kunnen worden in het collectieregistratiesysteem. Het gehele archief is nagelopen op omvang, samenstelling, ordening en verpakking. Voor een gedeelte van het archief is een selectievoorstel gedaan. Tenslotte werd een biografische tekst voor de website van het kenniscentrum geschreven.

→ *Paul Louis Steenhuizen*

De 1602 glasnegatieven van Paul Louis Steenhuizen waren al omgepakt. In 2004 werden de beschrijvingen van de natuurhistorische objectkaarten in Memorix overgenomen en aangevuld.

→ *Piet Zwart*

De 2625 glasnegatieven werden gereinigd en omgepakt. Vervolgens werden de glasnegatieven ten behoeve van de ontsluiting en registratie gescand op een flatbed scanner. Een gedeelte werd gescand in hoge resolutie, de rest in lagere resolutie om tijd en geld (opslagkosten) te besparen. Begin 2005 werden alle scans gekoppeld aan records in Memorix.

Overige projecten

Een klein gedeelte van het negatievenarchief van J.P. Strijbos is omgepakt en geregistreerd. Als vrijwilliger beschreef Ted Leurs de opnamen die Bob van Dam en Frits J. Rotgans in Rotterdam maakten. Twee stagiaires van de Reinwardt Academie pakten de negatieven van de natuurfotograaf F.P.J. Kooijmans om en beschreven deze in het collectieregistratiesysteem. David en Sem de Jongh werkten aan digitalisering van het archief van Eddy de Jongh. In samenwerking met de familie van Ton den Haan werd een database ontworpen ten behoeve van de beschrijving van zijn archief. Martin Harlaar werkte aan het archief van ABC Press. Chas Gerretsen was in 2004 geruime tijd te gast bij het Nederlands fotomuseum en inventariseerde de aanvullingen op zijn archief afkomstig van het Franse persbureau Gamma.

3.3 VERKOOP EN BEELDRESEARCH

Beeldresearch werd verricht voor verschillende opdrachtgevers zoals media (uitgevers, kranten, tijdschriften), culturele partners (musea, festivals), bedrijven en particulieren. De omzet op auteursrechten is in 2004 teruggelopen ten opzichte van de jaren ervoor. Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. De belangrijkste is vermoedelijk de internationale economische recessie. Deze heeft gevolgen gehad voor reclamebudgetten en daarmee voor de media en de grafische industrie. De afzetmarkt van fotoarchieven en stockbureaus staat hierdoor onder druk.

‘Verkoop en beeldresearch’ heeft bovendien last gehad van het tijdelijk ontbreken van de online database. Met de komst van Memorix is dit euvel verholpen en kunnen ook de werkprocessen verder worden gestroomlijnd. Klanten kunnen voortaan zelf zien welke foto’s zijn voorgeselecteerd, welke foto’s zijn besteld en wat de kosten hiervan zijn. Door de verkoopmodule kunnen bestellingen sneller worden afgehandeld, is gedurende het gehele traject zichtbaar in welke fase een bestelling zich bevindt en kan het proces beter worden gecontroleerd.

Een tweede voordeel is dat de verbeterde managementinformatie inzicht geeft in de omzet van

verschillende soorten klanten, bestelgeschiedenis van klanten, veelgevraagde foto's, gerealiseerde omzet, inkomsten per periode, rendement per bestelling en per klant.

- *Digitalisering contactafdrukken Ed van der Elsken*
 Zoals eerder gezegd zijn alle contactbladen (5245 inventarisnummers) van Ed van der Elsken gedigitaliseerd en gekoppeld aan de database van het fotomuseum. Deze contactafdrukken van de zwart-wit negatieven zullen worden aangeboden aan klanten en geïnteresseerden. Tevens zal een pilot worden opgezet rond het boek *Een liefdesgeschiedenis in St. Germain des Prés*. Dit boek zal worden gedigitaliseerd en in combinatie met de bijbehorende contactafdrukken online worden gepresenteerd.

- *Digitalisering in hoge resolutie van negatieven van Cas Oorthuys uit Amersfoort*
 In samenwerking met en naar een idee van de Archiefdienst Amersfoort werden alle 1300 negatieven gedigitaliseerd die Cas Oorthuys in Amersfoort maakte. De Archiefdienst beschreef de foto's uitvoerig en plaatste de scans op haar eigen website. Uiteindelijk zullen de scans ook beschikbaar zijn via de database van het fotomuseum. Voor particulieren werden voorbeelden van barietafdrukken geproduceerd. Ten behoeve van verkoop aldaar werd tevens een setje van tien prentbriefkaarten geproduceerd.

- *Brandpunt Rotterdam. De jaren zestig gezien door Herbert Behrens van Koppel uitgeverij i.s.m. Uitgeverij de Prom*
 Cees van Maurik, uitgever in ruste, en Flip Bool maakten een selectie uit Behrens' omvangrijke archief. Deze werd gebundeld tot een aantrekkelijk boekje met teksten van Jan Donia, Frank van Dijk en Flip Bool. De presentatie werd begeleid door een tentoonstelling in De Dubbelde Palmboom in Rotterdam.

- *Cas Oorthuys - Amsterdam van uitgeverij Bas Lubberhuizen*
 Flip Bool en Henk Raaff stelden het boek *Cas Oorthuys - Amsterdam* samen. De presentatie werd begeleid door een tentoonstelling in Fotografie Museum Amsterdam uit de collectie van het Nederlands fotomuseum en het Stedelijk Museum Amsterdam.

- *Tentoonstelling Bagara van Ed van der Elsken in het Frans Hals Museum*
 In het Frans Hals Museum in Haarlem werd van 18 september t/m 5 december 2004 het werk van Ed van der Elsken getoond, dat hij maakte in Frans Equatoriaal Afrika voor het boek *Bagara* (1958). Deze tentoonstelling reist in 2005 door naar het Institut Néerlandais in Parijs.

- *Het vijftiende jaerboek van de Wiardi Beckman Stichting. Rotterdam*
 In dit jaarboek stelde Flip Bool een beeldessay samen op basis van de collectie van het Nederlands fotomuseum. Tevens schreef hij de tekst 'Rotterdam is geen illusie'.

- *Parijs was mieters! Nederlandse fotografen in Parijs 1945-1965*
 In het Stedelijk Museum Schiedam was van 4 september 2004 t/m 9 januari 2005 de tentoonstelling *Parijs was mieters!* te zien. In de tentoonstelling en de catalogus waren meer dan 100 foto's uit de collectie van het fotomuseum opgenomen.

→ *Kalypso & Nausikaä. Foto's naar Homerus' Odyssee, Ata Kando*

Midden jaren vijftig van de vorige eeuw maakte Ata Kando het boek *Ulysse* dat indertijd nooit is uitgekomen. Na bijna vijftig jaar verscheen dit bijzondere fotoboek, gebaseerd op het bewaard gebleven oorspronkelijke ontwerp alsnog bij uitgeverij De Verbeelding onder de titel *Kalypso & Nausikaä*.

→ *Postlatent –Loodwicks Press Image/Joseph L.M. Neeftjes*

Van 7 februari tot en met 13 maart 2004 werd het project *Postlatent* – een opdracht die in het kader van de lezingenreeks 'The Past in the Present' uit de collectie van het Nederlands fotomuseum was samengesteld – getoond bij het Amsterdams Centrum voor Fotografie in Amsterdam.

Verkoop afdrukken aan bedrijven en particulieren

In 2004 werden 12 afdrukken op barietpapier verkocht aan bedrijven. Aan particulieren werden 21 afdrukken verkocht.

4 CONSERVERING EN RESTAURATIE

De hoofdtaken van de afdeling Conservering en Restauratie zijn onderverdeeld in drie categorieën: advies, restauratie en verkoop. De omzet uit restauratie en de verkoop van artikelen (o.a. verpakkingsmaterialen) is in 2004 gestegen. Het museum is importeur van de merken Light Impressions en Printfile. Uit de omzet van de verkoop blijkt dat instellingen zich steeds meer bewust worden van de noodzaak om het fotografisch erfgoed op een juiste manier te verpakken en op te bergen. Instellingen die op het punt staan te verhuizen, maken van de gelegenheid gebruik hun collecties om te pakken.

Het gebruik van kunststof om een foto vlak te kunnen tonen, plexificeren genaamd, heeft de laatste jaren een hoge vlucht genomen. Dat er ook veel klachten over deze methode van presenteren zijn, bleek uit contacten met buitenlandse collega's. Daarom is een internationale werkgroep opgericht waaraan zowel Europese en Amerikaanse instellingen als privé-restauratoren deelnemen. De werkgroep onderzoekt de schadelijke effecten van deze kunststof op foto's. De coördinatie van dit project, waaraan het Nederlands fotomuseum meedoet, is in handen van het Instituut Collectie Nederland (ICN).

Ermakov

In opdracht van de Stichting Fotoconservering is dit jaar wederom hard gewerkt aan het archief van de Georgische fotograaf Dmitri Ermakov in het bezit van het S. Janashia Stat Museum Tbilisi. De assistent-restaurator hield zich een groot deel van het jaar bezig met de restauratie van de 19de eeuwse albums uit de collectie. De albums worden in Tbilisi gereinigd en indien nodig worden daar pagina's hersteld en hoeken verlijmd. Het boekblok en de buitenzijde van de albums worden in het Nederlands fotomuseum gerestaureerd.

In 2004 werden drie reizen naar Tbilisi gemaakt om ter plaatse de werkzaamheden aan de conservering van dit archief te begeleiden. Eind april arriveerde een container met verpakkingsmateriaal, nieuwe kasten en stellingen voor het depot in Tbilisi. Het fotomuseum schonk een tiental afgeschreven computers dat dankbaar in ontvangst is genomen.

Daguerreotypieën

Onderzoek is gestart naar de collectie daguerreotypieën van het Museum Joh. Enschede. Vermoedelijk is deze collectie de vroegste verzameling platen die in Nederland bewaard is gebleven. Het komende jaar wordt de studie naar deze collectie afgerond.

De werkzaamheden aan de databank Daguerreotypieën schoten in het verslagjaar flink op. Eind 2004 kon de afdeling een stereomicroscoop aanschaffen. Daarmee kunnen beelden direct worden gedigitaliseerd en de gegevens direct doorgesluisd naar de databank.

Aan de opzet en inhoud van de databank worden tijdens de registratiewerkzaamheden kleine verbeteringen aangebracht. Daarbij wordt uiteraard rekening gehouden met wensen van externe gebruikers. Ondertussen zijn enkele honderden platen in de databank ingevoerd en van achtergrondinformatie voorzien. Naar verwachting kan dit project eind 2005 worden afgerond. In de zomer werd uitgebreid overleg gevoerd over de databank met het George Eastman House in Rochester, waarbij de puntjes op de 'i' werden gezet. Tegelijkertijd werden de gereedschappen waarmee daguerreo-

typieën worden gemaakt in kaart gebracht. Deze inventarisatie bevat talloze ingrediënten voor de website en het kenniscentrum.

Overige projecten

In oktober vergaderde in Amsterdam de werkgroep Photographic Records, onderdeel van ICOM CC. De werkgroep werd in het fotomuseum ontvangen. De vier voor collega-restauratoren gehouden presentaties betroffen de volgende onderwerpen: het hulpprogramma aan Bam in Iran, de conservering van de Ermakov-albums, de restauratie van het Gandara album en de databank Daguerrotypieën. De presentaties werden bezocht door zo'n vijftig vakgenoten. De afdeling Collecties had bovendien een selectie gemaakt van bijzondere onderdelen uit de collectie en er werden rondleidingen gegeven in de tentoonstellingen.

In december werd een workshop van een week aan medewerkers van de Arab Image Foundation in Beiroet gegeven over behoud van negatieven en afdrukken, beschrijvingsmodellen, herkenning van technieken en de ethiek van het scannen. Daarmee werd inhoud gegeven aan een lang gekoesterde wens om structureel met dit archief samen te werken. Inmiddels is het fotomuseum uitgenodigd om in 2005 eenzelfde workshop te verzorgen voor een groter gezelschap, afkomstig van archieven uit omliggende landen.

Het laatste trimester van het jaar was de aandacht vooral gericht op het ontwikkelen van een inventarisatiemodel voor de hele collectie van het museum. Met de komende verhuizing naar Las Palmas in het vooruitzicht is een computerprogramma ontwikkeld waarmee de collectie kan worden voorzien van gegevens over de conditie, van ompakinstrucies, barcodes en uiteindelijk van een volledige verhuislogistiek. De verhuizing van de collectie zal het karakter hebben van een militaire operatie en vraagt om een vroegtijdige en nauwgezette voorbereiding.

Samenwerking

De afdeling Conservering en Restauratie werkt intensief samen met de afdeling restauratie van het Provinciaal Fotomuseum in Antwerpen. Grotere en moeilijke projecten worden gezamenlijk uitgevoerd, deels in Antwerpen, deels in Rotterdam.

De samenwerking met de Arab Image Foundation zal inhoudelijk verder worden uitgewerkt. In 2005 komt een medewerker van deze instelling stage lopen in Rotterdam.

Op verzoek van het Prins Claus Fonds zijn de eerste stappen gezet voor de bouw van een donkere kamer in Bamako, Mali. Daarvoor is inmiddels apparatuur verzameld en er zijn voorbereidingen getroffen voor een eerste oriënterende reis, begin 2005.

NEDERLANDS FOTOMUSEUM

FOTOMUSEUM

5 ALGEMENE ZAKEN

5.1 AUTOMATISERING

Inventarisatie

Op grond van een inventarisatie die begin 2004 is uitgevoerd, werden de doelstellingen van het automatiseringsbeleid vastgesteld:

- *Integratie van de netwerken van het voormalige NFI, nfa en NFrA*
- *Professionalisering van het ICT-beheer*
- *Opzetten van een centraal relatiebeheerssysteem*
- *Grotere opslagcapaciteit van digitale beelden*

Deze doelstellingen werden in het verslagjaar gerealiseerd en daarmee is tegelijkertijd een fundament gelegd voor het digitale kenniscentrum. Ander winstpunt is dat de samengevoegde netwerken een betere communicatie en samenwerking tussen de afdelingen mogelijk heeft gemaakt.

Netwerk, computers en opslag

Begin 2004 waren er in het museum nog drie verschillende netwerken met sterk verouderde computers en randapparatuur. In het voorjaar werden nieuwe computers en servers met bijbehorende back-up faciliteiten aangeschaft en kon de integratie binnen enkele weken worden gerealiseerd. Het beheer van het netwerk werd uitbesteed aan NetExpert, een ICT-bedrijf dat vooral in de culturele sector werkzaam is. Dit bedrijf werkt volgens het principe 'beheer op afstand', waardoor het online bijna alle reguliere werkzaamheden kan uitvoeren. Alle medewerkers werken nu met Windows 2000 of Windows XP, waarmee het beheer een stuk efficiënter is geworden.

Voor de opslag van digitale beelden is een server aangeschaft die 1 Terabyte aan gegevens kan bevatten. Een speciaal systeem zorgt ervoor dat de data extra beveiligd zijn tegen verlies.

Voor de thuiswerkers is een zogenaamde VPN-verbinding geïnstalleerd. Zij kunnen via een beveiligde verbinding werken in het netwerk van het museum met alle daarbij behorende functionaliteiten.

Centraal relatiebeheer

Een belangrijke stap naar een professionelere ICT en een efficiëntere benadering van doelgroepen was de aanschaf van Super Office. Deze software is niet alleen geschikt voor het beheren van adressen (bijvoorbeeld het maken van selecties voor het versturen van folders en persberichten naar relaties, per post of via de e-mail), maar tevens voor het beheer van de agenda van medewerkers, van projecten en voor het archiveren van documenten. De drie adressenbestanden, die voor 2004 in gebruik waren, zijn hiervoor opgeschoond en samengevoegd. Hoewel inmiddels alle medewerkers met Super Office werken, zal het zeker nog even duren voordat iedereen alle functionaliteiten optimaal gebruikt.

5.2 PERSONEEL

Personeel in dienst

Per 1 mei 2004 is de vacature hoofd Algemene Zaken ingevuld. Het nieuwe Hoofd Algemene Zaken is verantwoordelijk voor personeelszaken, financiën, gebouwenbeheer, ICT en PR & marketing.

Per 1 juni 2004 is de vacature depotbeheerder vervuld.

Personeel uit dienst

De medewerker voor de bibliotheek is op 1 december 2004 uit dienst gegaan.

Daarnaast zijn in de loop van 2004 vijf medewerkers met tijdelijke contracten aangenomen op de afdelingen Collecties en Conservering en Restauratie, gefinancierd met gelden afkomstig van het Wertheimer Fonds. Deze medewerkers werken aan de ontsluiting van de vaste collectie en het opbouwen van een databank Daguerreotypieën.

Ziekte

Het ziekteverzuim van de vaste medewerkers was in 2004 3,7%, waarvan 1% kort verzuim, 0,7 % middellang verzuim en 2% lang verzuim (bron: Arbo Achmea verzuimstatistiek). Vanaf het vierde kwartaal zijn twee vaste medewerkers - de bibliothecaris (afdeling Presentaties) en de archiefmedewerker (afdeling Collecties) - langdurig ziek.

Functiehuis

Op het gebied van Personeelszaken is in 2004 vooral gewerkt aan de implementatie van het nieuwe functiehuis. Iedere medewerker heeft een functieomschrijving gekregen met een bijbehorende inschaling, waarbij de oude arbeidsvoorwaarden zijn geharmoniseerd en opgenomen in de nieuwe. Iedereen heeft een nieuw arbeidscontract ontvangen en getekend.

Met enkele medewerkers die in het nieuwe functiehuis hoger zijn ingeschaald werden prestatieafspraken gemaakt, die in één of meer beoordelingsgesprekken worden geëvalueerd.

Tevens is een procedure uitgewerkt voor jaarlijks te voeren functioneringsgesprekken met alle medewerkers. Hiermee is in december 2004 begonnen.

Pensioenen

In de zomer van 2004 zijn de premies voor de pensioenen over 2003 en 2004 van het Nederlands fotomuseum door de nieuwe pensioenverzekeraar Interpolis verrekend met de personeelsleden.

De afwikkeling van de contracten van de drie oude instellingen met de oude pensioenverzekeraar Reaal/Hoge Huys is nog niet afgerond.

5.3 ORGANISATIE

De organisatiestructuur van het Nederlands fotomuseum met vier afdelingen (Algemene Zaken, Collecties, Conservering en Restauratie en de afdeling Presentaties) en een tweewekelijks vergaderend managementteam, dat bestaat uit de directeur en de hoofden van de afdelingen, heeft goed gefunctioneerd. Daarnaast kent het museum een museumbrede maandelijkse stafvergadering waarin van gedachten wordt gewisseld over inhoudelijke onderwerpen.

Sinds het najaar van 2004 wordt structureel meer aandacht besteed aan de verbetering van de interne communicatie tussen en binnen de afdelingen door het verspreiden van regelmatige nieuwsbrieven per e-mail van de directeur, periodieke afdelingsvergaderingen en een tweemaandelijks studiemiddag met borrel na voor alle museummedewerkers inclusief rondleiders, vrijwilligers, freelancers en oproepkrachten. Aan het eind van het jaar is door enkele personeelsleden het initiatief genomen voor een personeelsvertegenwoordiging, die in 2005 zal worden gerealiseerd.

5.4 HUISVESTING & BOEKHANDEL

De huisvesting van het Nederlands fotomuseum is in 2004 niet gewijzigd. Wel heeft de entree van het museum een metamorfose ondergaan. De inrichting van de centrale ontvangsthuis met haar uiteenlopende functies - grote ontvangstbalie, folderuitstalling, verkoop van tentoonstellingscatalogi en twee zitjes met koffieapparaat - is flink op de schop genomen. Op advies van architectenbureau Kossmann & De Jong uit Amsterdam is gekozen voor een opzet met een bescheiden balie en een accent op de verkoop van fotoboeken. In samenwerking met boekhandel v/h Van Gennep is een uitgebreide boekhandel ingericht gespecialiseerd in nieuwe fotoboeken van en over Nederlandse fotografen. Speciale aandacht is er voor de verkoop van afgeprijsde tentoonstellingscatalogi en boeken van het voormalige Nederlands Foto Instituut en Nederlands Fotoarchief.

5.5 PR & MARKETING

Algemeen

In het verslagjaar heeft de nadruk gelegen op het creëren van een grotere herkenbaarheid van het museum als geheel. Folders en uitnodigingen werden in een nieuw jasje gestoken. Tevens is een nieuw tijdelijk logo ontworpen. De folder, met gemiddeld een oplage van 40.000 ex., wordt in Rotterdam en landelijk verspreid. De website is uitgebreid met een perspagina waarop journalisten alle persberichten vinden en - met een wachtwoord - persfoto's kunnen bekijken en downloaden. Verder kunnen film- en geluidsfragmenten op de website worden geplaatst.

Als proef is samen met het bedrijf Tvndra een korte film gemaakt van de tentoonstelling *De Wereld van Bob van Dam* om te onderzoeken hoe tentoonstellingen via het internet op een andere wijze zichtbaar gemaakt kunnen worden.

Website

In 2004 zijn er 47.362 virtuele bezoeken op de website (www.nederlandsfotomuseum.nl) gebracht. Dat is een afname van 30.000 visits t.o.v. 2003. Het aantal geraadpleegde pagina's is daarentegen drastisch toegenomen: van gemiddeld 2,2 pagina's in 2003 naar 8,1 pagina's in 2004. Het heeft er alle schijn van dat de website van het Nederlands fotomuseum bezocht wordt door een vaste, geïnteresseerde bezoekersschare. De digitale nieuwsbrief is in het verslagjaar verbeterd. Het ontwerp is aangepast en geïntegreerd in de databasestructuur van de site. Hierdoor is de e-news herkenbaarder geworden, wordt de informatie meer gestructureerd aangeboden - inclusief rechtstreekse 'links' naar de uitgebreidere informatie op de website - en is archivering op de website zelf mogelijk. Het aantal abonnees op de nieuwsbrief is gestegen van 500 naar 800.

Buitendoeken

Niet alleen voor de digitale bezoeker is het museum beter zichtbaar en herkenbaar geworden, maar ook voor de fysieke bezoeker. Aan de buitenzijde van het gebouw zijn in september 2004 drie grote doeken bevestigd. Twee permanente doeken aan de zijgevels met foto's Ed van der Elsken en Cees van der Meulen uit eigen collectie en een wisselend doek met de actuele tentoonstelling aan de voorzijde.

Bezoekersaantallen

Het aantal bezoekers aan tentoonstellingen in het Nederlands fotomuseum is ten opzichte van 2003 licht gedaald: 30.593 bezoekers in 2004 tegenover 33.138 in 2003. Het laatste jaar was echter uitzonderlijk door de opening van het nieuwe Nederlands fotomuseum en de vijfde editie van de Foto Biënnale Rotterdam. Het jaar 2004 blijkt in bezoekcijfers als 'normaal' jaar dus een goede evenaring van een uitzonderlijk jaar op te leveren.

TOTAAL BEZOEKERSAANTALLEN

tentoonstellingen in het Nederlands fotomuseum	28.267
tentoonstellingen buitenland	86.250
educatieve activiteiten en projecten	2.531
afdeling Collecties (alleen op afspraak)	243
Bibliotheek	1.500
Virtuele bezoekers (website)	47.362
Totaal	166.153

TENTOONSTELLINGEN GROTE ZAAL	AANTAL WEKEN	BEZOEKERS	PER WEEK
De mooiste, dat ben jij	6	4.752	792
Gemengd Bedrijf	16	10.493	656
Snapshots	11	4.668	424
Fotonotities- Hans Eijkelboom	11	5.160	469
Mao's Culturele Revolutie	3	3.194	1056
Totaal		28.267	

Opvallend zijn de grote verschillen in bezoekersaantallen per tentoonstelling. De zomertentoonstelling *Snapshots* trok in verhouding minder bezoekers, maar behaalde als zomertentoonstelling in vergelijking met vorige jaren een behoorlijk resultaat. De grote trekkers in 2004 waren de tentoonstellingen aan het begin en aan het eind van het jaar: *De mooiste, dat ben jij* met gemiddeld bijna 800 bezoekers per week en *Mao's Culturele revolutie* met gemiddeld bijna 1.100 bezoekers per week.

Persreacties

Ook in het verslagjaar is er weer aandacht besteed door de pers aan de activiteiten van het museum.

Aantallen geschreven persreacties

Gemengd Bedrijf	114
Tot in het paradijs	44
Snapshots. The Eye of the Century	102
Menselijk al te Menselijk	33
Fotonotities	47
New York New York	26
Mao's Culturele Revolutie	79
Overig (archief Dirk de Herder, overige tentoonstellingen, tentoonstellingen elders, publicaties etc.)	214
Totaal	659

Op radio en televisie, zowel lokaal als nationaal, is verscheidene malen gesproken over de activiteiten van het museum. Uitschieters waren een item over de tentoonstelling *Snapshots* in het cultuurprogramma 'Fresco' bij de VRT op 30 juni, Hans Eijkelboom als gast in het NPS-cultuurprogramma 'TV3' op 13 september en 25 september bij AVROprogramma 'Opium' op Radio 1. Uitgebreide aandacht was er ook voor de Chinese fotograaf Li Zhensheng in het 6 uur en 8 uur NOS journaal en in Netwerk, uitgezonden op donderdag 9 december.

Stages

Twee groepen tweedejaars studenten hebben binnen het kunst- en cultuurproject van de opleiding Vrijtijdsmanagement aan de Hogeschool Rotterdam een marketingplan inclusief actieplan voor het museum geschreven en gepresenteerd. Speciaal aan dit nieuwe lesproject was het concurrerende karakter door te werken met twee groepen.

Voor de afdelingen PR & Marketing en Verkoop en beeldresearch is Sanne Vermeulen, stagiaire van de Radboud Universiteit Nijmegen, een onderzoek gestart naar de mogelijkheden van fotoverkoop uit de collectie aan particulieren. Haar bevindingen worden begin 2005 verwacht en worden meegenomen in de plannen van het museum.

BIJLAGEN

Subsidiënten en sponsors

Het Nederlands fotomuseum heeft financiële steun ontvangen van de volgende overheden, fondsen en sponsors:

→ *Overheden*

Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen, Den Haag
Ministerie van Sociale Zaken, Den Haag
Bestuursdienst, Gemeente Rotterdam,
Europese Unie in het kader van Culture 2000 via Visual Communities Network

→ *Fondsen*

Mondriaan Stichting, Amsterdam
Prins Bernard Cultuur Fonds/Wertheimer Fonds, Amsterdam
Prins Claus Fonds, Den Haag
Scholingsfonds voor Kunst en Cultuur, Bussum

→ *Sponsors*

Stichting Rotterdam Festivals
Hungarofest, Budapest

→ *Co-producenten*

Stichting Kunst en Openbare Ruimte, Amsterdam
Fonds Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, Amsterdam

Bestuur Nederlands fotomuseum

De heer R.J. Vles – voorzitter
De heer B.R.H. Wentrup – penningmeester
De heer N.J. Surber – bestuurslid
De heer T. Baart – bestuurslid
De heer W. Oosterbaan–Martinius – bestuurslid
Mevrouw M.M. Boom - bestuurslid tot april 2004
Vacature - bestuurslid

Adviescommissie Collecties

Mattie Boom – conservator fotografie Rijksmuseum
Ingeborg Leijerzapf – conservator fotografie Universiteit Leiden
Jannes Linders - fotograaf
Hripsimé Visser – conservator fotografie Stedelijk Museum Amsterdam

Personeel

NAAM (UREN P/W)	FUNCTIEOMSCHRIJVING (AFDELING)	IN DIENST	UIT DIENST
<i>Vaste formatie, 20,7 formatieplaatsen, 787,6 uur</i>			
Jorine Bakker (30,4)	Depotmedewerker (Collecties)	1-6-2004	
Naomi Boas (32)	Educatief medewerker (Presentaties)		
Flip Bool (38)	Hoofd Collecties		
Martijn van den Broek (32)	Coördinator beeldresearch (Collecties)		
Frits Gierstberg (38)	Curator/Hoofd tentoonstellingen (Presentaties)		
Hansje van Halem (4)	Baliemedewerker (Algemene Zaken)		1-9-2004
Loes van Harreveld (32)	Conservator (Collecties)		
Elvia Hazel (30,4)	Archiefmedewerker (Collecties)		
Hans de Herder (38)	Hoofd Conservering en Restauratie		
Femke IJzinga-van Boxsel (32)	Medewerker Marketing & PR (Algemene Zaken)		
Joke Kerkhoven (28)	Administrateur (Algemene Zaken)		
Claudia Küssel (32)	Medewerker tentoonstellingen (Presentaties)		
Pieter Lagerwerf (32)	Assistent Marketing & PR (Algemene Zaken)		
Eelco Loode (24)	Archiefmedewerker (Collecties)		
Herman Maes (30,4)	Restaurator (Conservering en Restauratie)		
Mira Matic (32)	Medewerker tentoonstellingen (Presentaties)		
Gerda Mulder (38)	Hoofd Algemene Zaken	1-5-2004	
Carolien Provaas (38)	Medewerker beeldresearch (Collecties)		
Boudewijn Ridder (32)	Projectleider automatisering (Algemene Zaken)		
Chris Stahl (28)	Baliemedewerker (Algemene Zaken)		
Jan Stomp (8)	Assistent bibliothecaris (Presentaties)		1-12-2004
Henriëtte Verdonk (30,4)	Restaurator (Conservering en Restauratie)		
Hans Verschoor (32)	Med. Gebouwbeheer/techniek (Algemene Zaken)	1-6-2004	
Ruud Visschedijk (38)	Directeur/Hoofd Presentaties		
Stefanie de Vries (20)	Registrar (Collecties)		
Hans Zonnevrije (38)	Bibliothecaris (Presentaties)		

Gedetacheerde medewerkers van Werkstad Rotterdam, 1,8 formatieplaats, 68 uur

Gabby de Man (32)	Baliemedewerker (Algemene Zaken)
Mary Moore (36)	Baliemedewerker (Algemene Zaken)

Medewerkers tijdelijk contract, 4,9 formatieplaatsen, 186,2 uur

Nickel van Duijvenbode (26,6)	Projectmedewerker (Conservering en Restauratie)	1-4-2004	31-12-2004
Heleen van Engeldorp-Gastenaars (15,2)	Projectmedewerker (Collecties)	15-3-2004	1-8-2004
Rosalie Monod de Froideville (15,2)	Projectmedewerker (Collecties)	15-3-2004	31-12-2004
Jan Stomp (16)	Adm. Medewerker (Algemene Zaken)	1-1-2004	1-12-2004
Guus van der Valk (4)	Digitaliseringsmedewerker (Collecties)	1-3-2003	31-12-2004
Sonja Wijs (15,2)	Projectmedewerker (Collecties)	15-3-2004	31-12-2004
Pamela Berhitoe (24)	Collectiemedewerker (Collecties)	20-8-2004	31-12-2004
Cathelijne Hoorn (32)	Collectiemedewerker (Collecties)	15-9-2004	31-12-2004
Mario van de Winkel (38)	Collectiemedewerker (Collecties)	20-9-2004	31-12-2004

Totaal: 27,4 formatieplaatsen, 1041,8 uur

Medewerkers met oproepcontract

Jose Krijnen	Rondleider (Presentaties)
Margreet Bergmeijer	Baliemedewerker (Algemene Zaken)
Sjef van Duin	Rondleider (Presentaties)
Annelies Goedhart	Baliemedewerker (Algemene Zaken)
Nadja Hanke	Baliemedewerker (Algemene Zaken)
Karin Petterson	Baliemedewerker (Algemene Zaken)
Dagmar Veenstra	Baliemedewerker (Algemene Zaken)

Freelancers

Pim van Halem	Tentoonstellingsmedewerker (Presentaties)
Hans Bol	Fototechnicus (Collecties)
Anouk Gielen	Rondleider (Presentaties)
Mia van der Burg	Tentoonstellingsmedewerker (Presentaties)
Hester Blankesteijn	Rondleider (Presentaties)
Lela Goedhart	Rondleider (Presentaties)
Rop de Graaf	Tentoonstellingsmedewerker (Presentaties)
Eric Schilt	Rondleider (Presentaties)
Arnold Schalks	Tentoonstellingsmedewerker (Presentaties)
Peter van de Baar	Tentoonstellingsmedewerker (Presentaties)
Monique van der Burg	Medewerker Marketing & PR (Algemene Zaken)

Vrijwilligers

M.R. Leurs	Registratiemedewerker (Collecties)		
Sjouke Noordenbos	PR medewerker (Algemene Zaken)		
Harald Schaftenaar	Bibliotheekmedewerker (Presentaties)		
Merel Vlemmix	Algemeen medewerker (Presentaties)	1-1-2004	1-7-2004

Stagiaires 2003-2004

Marije Kooij	(Collecties/Presentaties) Reinwardt Academie Amsterdam		19-4-2004
Lotte ten Voorde	(Collecties/Presentaties) Reinwardt Academie Amsterdam		19-4-2004
Eline van de Sande	(Presentaties) Universiteit Utrecht, Taal- en Cultuurstudies		12-7-2004
Sanne Vermeulen	(Collecties/PR & Marketing) Radboud Universiteit Nijmegen, Communicatiewetenschappen	1-12-2003	1-4-2005
Katrin Pietsch	(Conservering) Fachhochschule für Technik und Wirtschaft, Berlijn		31-8-2004

Stagiaires 2004

Marjon Prinsen	(Educatie) Reinwardt Academie Amsterdam	8-11-2004	9-12-2004
Marjon Prinsen	(Collecties) Reinwardt Academie Amsterdam	13-12-2004	27-1-2004
Elke van Eeden	(Educatie) Universiteit Leiden, Master Photographic Studies	1-10-2004	1-5-2005

Tentoonstellingen

- *De mooiste, dat ben jij.*
Schoonheid en glamour in het Italië van de jaren '50 gefotografeerd door Federico Patellani
23 november 2003 – 22 februari 2004 (grote zaal)
Een tentoonstelling van Federico Patellani (1911- 1977), één van de eerste grote Italiaanse fotojournalisten, die de gouden jaren van de Italiaanse cinema en haar grootste sterren fotografeerde. Patellani creëerde een portret van een naoorlogse generatie vrouwen en mannen, inclusief het vrouwbeeld van die tijd.

- *Gemengd Bedrijf*
28 februari – 20 juni 2004 (grote zaal)
Tentoonstelling over verleden en toekomst van het Nederlands agrarisch landschap met werk dat in 2003 in opdracht van SKOR (Stichting Kunst en Openbare Ruimte) gemaakt werd door acht internationaal bekende fotografen zoals o.a. Koos Breukel, Joachim Brohm, Noritoshi Hirakawa, Ralph Kämena. In combinatie met historische foto's van Cas Oorthuys en W. F. van Heemskerck Düker uit de eigen collectie. Vormgeving door SLOOM.

- *Snapshots, The Eye of the Century*
26 juni – 12 september 2004 (grote zaal)
Een grote internationale tentoonstelling van ruim 500 amateurfoto's uit de verzameling van de Oostenrijkse zakenman Christian R. Skrein. Voor het eerst trad hij naar buiten met zijn verzameling, die bestaat uit meer dan één miljoen foto's. De selectie uit een van de grootste amateurverzamelingen ter wereld toonde de enorme reikwijdte van de amateurfotografie uit de eerste helft van de twintigste eeuw.

- *Fotonotities 1992 – 2004*
160 dagen uit het fotografisch dagboek van Hans Eijkelboom
18 september – 5 december 2004 (grote zaal)
Sinds 1992 maakt Hans Eijkelboom bijna dagelijks rond een (vaak) spontaan gekozen thema gedurende maximaal twee uur een aantal foto's op straat van voorbijgangers of van mensen bij publieke evenementen. Met dit dagboek, dat is begonnen als een onderzoek naar het ontstaan van eigen identiteit en wereldbeeld, heeft Eijkelboom een uitgebreid en fascinerend beeldarchief opgebouwd waaruit blijkt hoe de samenleving zich toont in haar alledaagse uiterlijk.

- *Mao's Culturele Revolutie*
Li Zhensheng Red Color News Soldier
Hou Bo & Xu Xiaobing Fotografen van Mao
11 december 2004 – 16 januari 2005 (grote zaal)
Een tentoonstellingstweeluik van twee unieke tijdsdocumenten over China en de Culturele Revolutie van Mao Zedong. De 'rode' fotojournalist Li Zhensheng legde voor zijn krant de Heilongjiang Daily de dramatische gebeurtenissen tijdens de Culturele Revolutie vast, terwijl Hou Bo en Xu Xiaobing als de 'hoffotografen' van Mao het dagelijkse leven van de Grote Roerganger fotografeerden.

→ *La Mina / The Mind*

Hannah Collins

22 januari – 22 februari 2004 (kleine zaal)

in het kader van het International Film Festival Rotterdam

La Mina / The Mind is een grote filminstallatie van de Britse kunstenares Hannah Collins, die gaat over het leven van zigeuners in Barcelona. Hiermee poogt Collins de omstrede en niet begrepen geschiedenis van de zigeuners te vertellen, mede door henzelf een belangrijke rol te geven in de totstandkoming van de film. De vijf films waaruit de installatie bestond, werden naast elkaar geprojecteerd over een totale lengte van 15 meter.

→ *Tot in het paradijs - affiches en graffiti in Palestina*

Fototentoonstelling van Ad van Denderen

28 februari – 18 april 2004 (kleine zaal)

In deze tentoonstelling werden de foto's getoond die Ad van Denderen in de periode 2002 – 2003 op de West Bank en in de Gazastrook maakte van affiches en graffiti op de muren. Met deze affiches en graffiti worden Palestijnse martelaren direct na hun overlijden herdacht.

→ *In almost every picture*

Foto's gemaakt door de Nederlandse taxichauffeur A.J. Paetzhold

24 april – 6 juni 2004 (kleine zaal)

Een unieke serie reisfoto's uit het album van een Nederlandse taxichauffeur, gepresenteerd door middel van verschillende diaprojecties. De serie is even bijzonder als haar ontstaansgeschiedenis: op verzoek van een vrouw met een lichamelijke handicap reed taxichauffeur en gepassioneerd amateurfotograaf, A.J. Paetzhold (1924-1995) naar toeristische locaties in het buitenland. Bizar genoeg staan op de foto's zowel de vrouw als de taxi.

→ *The Baba Project*

Vesselina Nikolaeva

12 juni – 25 juli 2004 (kleine zaal)

The Baba Project is een hommage van een achterkleindochter aan haar overgrootmoeder, Baba. Met foto's, tekst en historische context schetste Vesselina Nikolaeva een beeld van het bewogen leven van een vrouw die in 1902 in Bulgarije geboren werd. Behalve een document van het leven van Baba, is dit project een terugblik op de Bulgaarse geschiedenis van de twintigste eeuw.

→ *The Last Farewell*

Mikkel McAlinden

31 juli – 12 september 2004 (kleine zaal)

Presentatie in het kader van het internationale samenwerkingsproject 'Visual Community Network' van een aantal grote foto's van Mikkel McAlinden (Oslo, 1963). Het werk van McAlinden wordt gekenmerkt door een strenge regie over en beïnvloeding van het beeld met behulp van digitale manipulatie. Zijn geconstrueerde composities zetten de toeschouwer op het verkeerde been en dagen uit om ze op verschillende manieren te bekijken.

- *Menselijk, al te menselijk – Fotografie & psychiatrie 1870-1940*
18 september t/m 31 oktober 2004 (kleine zaal)
De tentoonstelling *Menselijk, al te menselijk* richt zich op de vroege psychiatrische fotografie. Al snel na het ontstaan van de fotografie heeft de psychiatrie zich de 'kunst van het portret' eigen gemaakt. Door het portret als onderzoeksmiddel te gebruiken, trachtte men psychische afwijkingen en hun uiterlijke kenmerken te ontdekken.

- *Foto's voor Amnesty International*
Tentoonstelling en veiling van internationale fotografie
6 november – 21 november 2004 (kleine zaal)
Een fototentoonstelling en veiling met belangrijke internationale en Nederlandse fotografie. Willem Diepraam (fotograaf, taxateur en schrijver over fotografie) organiseerde deze veiling ten bate van Amnesty International en vond vele fotografen bereid werk te doneren waaronder Rineke Dijkstra, Koos Breukel, Erwin Olaf, Weegee, Diane Arbus en Helmut Newton.

- *New York, New York*
György Lőrinczy
27 november 2004 – 16 januari 2005 (kleine zaal)
In 1972 verscheen het fotoboek *New York, New York* van de Hongaarse fotograaf György Lőrinczy. Het boek is een serie experimentele foto's van ondermeer de hippie-cultuur, performances, slingerende highways, wolkenkrabbers en straatscènes. De jong overleden Lőrinczy genoot in eigen land de nodige bekendheid en waardering, maar herontdekt door het Nederlands fotomuseum groeit de erkenning voor Lőrinczy ook buiten de Hongaarse grenzen.

Reizende tentoonstellingsproducties in het buitenland

- *Le Cinéma des Photographes Néerlandais (1917-2002)*
in Maison Européenne de la Photographie in Parijs, Frankrijk
27 maart 2004 – 5 juni 2004
Een uniek historisch overzicht van films gemaakt door Nederlandse fotografen gefascineerd als ze waren door film en de mogelijkheden die dit medium biedt de grenzen van de fotografie te overschrijden. Met films van o.a. Paul Schuitema, Micha Klein, John Fernhout, Erwin Olaf, Ed van der Elskan en Johan van der Keuken.

- *Het L.P. Polhuis Archief en New York, New York György Lőrinczy (selectie)*
8 juli – 19 september 2004
Te zien tijdens het fotografiefestival 'Les Rencontres Internationales de la photographie' in Arles, Frankrijk. Dit jaar samengesteld door fotograaf Martin Parr.

- *Dutch Scenes (5 Nederlandse fotografen)*
tijdens Pingyao International Photo Festival, China
16 – 22 september 2004
 Voor het eerst was Nederlandse fotografie te zien op een internationaal Chinees fotografiefestival met werk van Hans Eijkelboom, Gertjan Kocken, Hans van der Meer, Bas Princen en Otto Snoek. Bij elkaar geven deze series een 'alternatief' beeld van Nederland waarin zichtbaar wordt hoe de bewoners van dit dichtbevolkte, rijke en hoogontwikkelde, maar ook overgeorganiseerde land, hun vrijheid en vrije tijd invullen.

- *Generation Koos Breukel (in het kader van het VCN project)*
in het Pori Art Museum, Pori, Finland
7 december 2003 t/m 15 februari 2004

- *in het Bergen Kunstmuseum in Bergen, Noorwegen*
15 oktober t/m 21 januari 2005
 Tentoonstelling van Koos Breukel die in 2003 in het Nederlands fotomuseum te zien was.

- *Katharina Behrend*
in Das Verborgene Museum in Berlijn, Duitsland
15 oktober - 12 december 2004
 Het archief (ondergebracht bij het Nederlands fotomuseum) van amateurfotografe Katharina Eleonore Behrend geeft een beeld van een energieke, jonge vrouw uit een welgesteld en intellectueel milieu in het eerste kwart van de twintigste eeuw.

- *Conditions Humaines, Portraits Intimes*
in Institute for Contemporary Art in Dunaujváros, Hongarije
17 december 2004 – 17 januari 2005
 Een tentoonstelling waarin een aantal fotoseries en -projecten bij elkaar gebracht zijn over individualiteit, kwetsbaarheid en waardigheid van mensen. Met o.a. Céline van Balen, Wout Berger en Noor Damen, Koos Breukel, Rineke Dijkstra en Romy Finke.

Publicaties

- *Het L.P.Polhuis Archief: Een gewoon familie-album*
Samenstelling Peter Hellemons en Frits Gierstberg. Met een tekst van Frits Gierstberg en een voorwoord van Martin Parr.
 Een in 1999 in het Nederlands Foto Instituut gepresenteerde tentoonstelling werd dit jaar tijdens het fotofestival in Arles getoond. Naar aanleiding hiervan werd i.s.m. Artimo een publicatie uitgebracht met een kleine selectie beelden uit het familiearchief van de Schiedamse amateurfotograaf Leo Polhuis.

→ *New York, New York György Lőrinczy*

Met een inleiding van Frits Gierstberg

Het betreft hier een facsimile herdruk van het in 1972 verschenen boek *New York, New York* van de Hongaarse fotograaf György Lőrinczy. Deze uitgave is bedoeld als een herwaardering van György Lőrinczy's werk en kwam tot stand in samenwerking met Vintage Gallery in Budapest en uitgeverij Schaden.com (met financiële steun van Hungarofest). Het boek werd gepresenteerd bij de opening van de gelijknamige tentoonstelling in het museum.

Medewerking aan tentoonstellingscatalogi

→ *Gemengd Bedrijf. De verandering van het agrarische landschap*

NAi Uitgevers

Frits Gierstberg schreef een essay over de geschiedenis van het agrarische landschap in de fotografie.

→ *Hans Eijkelboom: Fotonotities 1992 – 2004*

eigen uitgave van de kunstenaar

→ *Snapshots, The eye of the Century,*

snapshot photographs from the collection of Christian R. Skrein

Hatje Cantz Verlag

Catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling. Frits Gierstberg schreef een essay over de opkomst van de snapshot in het museale circuit.

→ *Brandpunt Rotterdam. De jaren zestig gezien door Herbert Behrens*

Koppel uitgeverij i.s.m. Uitgeverij de Prom

Cees van Maurik, uitgever in ruste, en Flip Bool maakten een selectie uit Behrens' omvangrijke archief. Deze werd gebundeld tot een aantrekkelijk boekje met teksten van Jan Donia, Frank van Dijk en Flip Bool. De presentatie werd begeleid door een tentoonstelling in De Dubbelde Palmboom.

→ *Cas Oorthuys - Amsterdam*

Uitgeverij Bas Lubberhuizen

Flip Bool en Henk Raaff stelden het boek *Cas Oorthuys - Amsterdam* samen. De presentatie werd begeleid door een tentoonstelling in Fotografie Museum Amsterdam uit de collectie van het Nederlands fotomuseum en het Stedelijk Museum Amsterdam.

Bezoekersaantallen tentoonstellingen buitenland

Le Cinéma des Photographes Néerlandais (Parijs)	800
Het L.P. Polhuis Archief/New York, New York (Arles)	30.000
Dutch Scenes (Pingyao, China)	50.000
Koos Breukel – Generation (Bergen)	2.200
Katharina Behrend (Berlijn)	750
Conditions Humaines (Dunaújváros, Hongarije)	2.500
Totaal	86.250

Bezoekersaantallen educatieve activiteiten

→ *Lezingen e.d.*

Lezing Anneke van Veen	25
Rondlezing Ralph Kämena	14
Rondlezing Ad van Denderen	20
Aan tafel met Erik Kessels	40
Museumweekend/De Kunst van het vertellen (met K. Schippers)	10
Themamiddag Waanzinnige foto's	25
Rondlezing Hans Eijkelboom	20
Rondlezing Fotoveilingen/Willem Diepraam	5
Lezing Li Zhensheng (openingsactiviteit)	100
Lezing Li Zhensheng (in KABK)	50
Totaal	309

→ *Projecten*

Ontvangst Museumgids WdKA	20
Ontvangst PABO/HRO	60
Schatkamers ('t Landje + cameraploeg)	120
Digital Playground	50
Fotohistorie in Vogelvlucht	45
Proeflessen Documijn/foto's bewaren	20
Kunstkijken 2004	155
Look Alike De mooiste...	523
Verbeeld Je Gemengd Bedrijf	72
Verbeeld Je Fotonotities	331
Zomerworkshops (Jeugdvakantiepaspoort)	130
Wereld van Witte de With/kinderproject Groetjes!	100
Kinderfeest Justin van Dijk	12
ICOM dagen/Tours	33
Steenbergen Academiedag	15
Amateurfotografendag (mei 2004)	125
Workshop Inspiratiebronnen (AFV 't Experiment)	12
Workshop Beeld/Taal CKV1	24
Rotterdamspaswedstrijd	10
Introductiedagen	200
Debat Luie schilders (De Balie, Amsterdam ism Fonds BKVB)	165
Totaal	2222

Media waarin foto's uit collecties zijn verschenen

Boeken	49
Tijdschriften	42
Kranten	29
Tentoonstellingen	25
Catalogi	10
Brochures	14
Cd-rom/DVD	1
Televisieprogramma	5
Film/documentaire	1
Internetsite	3
Poster	1
Prentbriefkaart	4

Werkzaamheden aan diverse collecties

FOTOGRAAF	AANTAL OMGEPAKT	AANTAL BESCHREVEN	AANTAL GESCAND
Ed van der Elskén	-	265	2.700
Piet Zwart	2.625	2.625	2.625
Paul Julien	3.350	19.502	53
Adolphe Burdet	3.400	3.400	-
Paul Louis Steenhuizen	-	1.602	-
Kees Hana	4.878	-	-
Egbert Kunst	147	2.265	-
F.P.J. Kooijmans	4.308	4.308	-
Bob van Dam/Combipress	19.000	-	-
Totaal	37.708	33.967	5.378

Collecties Nederlands fotomuseum 2004

Freek Aal (1923-2004)	Julius Guggenheimer (1885-1943)
ABC Press	Ton den Haan/Foton (1937)
Oscar van Alphen (Cees Nieuwenhuizen) (1923)	Bert Haanstra (1916-1997)
Katharina Eleonore Behrend (1888-1973)	Kees Hana (1910-1975)
Herbert Behrens (1931)	J.J. Hansma (1887-1971)
Lood van Bennekom (1905-1978)	Paul Hartland (1910-1991)
Diana Blok (1952)	W.F. van Heemskerck Düker (1910-1988)
Hans de Boer (1927-1989)	Jacob Heimans (1889-1978)
Jan den Boestert (1910-1992)	Fons Hellebrekers (1901-1994)
Charles Breijer (1914)	Dirk de Herder (1914-2003)
Marlo Broekmans (1953)	Lex de Herder (1927-2000)
Norbert Buchsbaum (1925-1998)	Henk van der Horst (1912-1942)
Adolphe Burdet (1860-1940)	Leo Hübscher (1903-1992)
Bert Buurman (1915-1998)	Menno Huizinga (1907-1947)
Paul Citroen (1896-1983)	Peter Hunter (1913)
Violette Cornelius (1925-1998)	Nico Jesse (1911-1976)
Bob van Dam/Combipress (1928-2002)	Eddy de Jongh (1920-2002)
Cobie Douma (1914-2001)	Cees Jongkind (1924)
Adriaan Dronkert (1914-2002)	Paul Julien (1901-2001)
Bernard Eilers (1878-1951)	Jan Kamman (1898-1983)
Wally Elenbaas (1912)	Ata Kando (1913)
Ed van der Elskén (1925-1990)	Jan Kann (1908-1965)
John Fernhout (1913-1987)	Jan van Keulen (1913-1994)
Adriaan Friesendorp (1875-1936)	Gerrit Kiljan (1891-1968)
Cor Geljon (1928)	Aart Klein (1909-2001)
Chas Gerretsen (1943)	F.P.J. Kooijmans (1907-1997)
Cok de Graaff (1904-1988)	Ary W.G. Koppejan (1919)

Boris Kowadlo (1911-1959)
Esther Kroon (1966-1992)
Dolf Kruger (1923)
Egbert Kunst (1921-1998)
Familie De Kijzer
D. Kijzer (1849-1930)
J.M.R.A. Kijzer (1891-1974)
Frits Lamberts (1920)
W.F. Leijns (1884-1966)
Manuel van Loggem (1916-1998)
Lucebert (1924-1994)
Willem van Malsen (1893)
J.R. Mandos (1924)
Werner Mantz (1901-1983)
Frits Marmelstein (1870-1957)
Peter Martens (1937-1992)
Wies Meertens (1915-1991)
Victor Meeussen (1911-1986)
Cees van der Meulen (1921-1990)
Marius Meijboom (1911-1998)
Corrie Meyer-Kattenburg (1910-1995)
Kees Molkenboer (1907-1987)
Nico Naeff (1918-1988)
Wim Noordhoek (1916-1995)
Jaap d'Oliveira (1908-1978)
Cas Oorthuys (1908-1975)
Cas van Os (1907)
Leen van Oudgaarden (1904-1960)
Hans Pelgrom (1939-1980)

Nol Pepermans (1920)
Hans Poley (1924)
Frits J. Rotgans (1912-1978)
Paul Schuitema (1897-1973)
Hans Sibbelee (1915-2003)
Hans Spies (1905-1973)
Alfred van Sprang (1917-1960)
Paul Louis Steenhuizen (1870-1940)
Wim K. Steffen (1907-1998)
Jan Pieter Strijbos (1891-1983)
Richard Tepe (1864-1952)
Maria Toby (1936-1984)
Henk Tromp (1926)
Familie Tutein Nolthenius
Hugo Tutein Nolthenius (1863-1944)
Jan Rudolph Tutein Nolthenius (1857-1941)
Louise van der Veen (1909-1997)
Olof Veltman (1925-1978)
Claar Verdenius-Pronk (1915-1996)
Carel de Vogel (1922)
Jan Vrijhof (1907-1986)
Sam Waagenaar (1908-1997)
Lies Wiegman (1927)
Meinard Woldringh (1915-1968)
Hans Wolf (1909-1992)
Ed van Wijk (1917-1992)
Steef Zoetmulder (1911-2004)
Piet Zwart (1885-1977)

Te verwerven

Heinz Baudert (1915-2003)
Kors van Bennekom (1933)
Jo Bokma (1913)
Martien Coppens (1908-1986)
Rees Diepen (1925)
A.J.A.A. Dingjan (1893-1966)
A.J. Dingjan (1927-1985)
Robert de Hartogh (1942)
Dop Heijns (1918-1995)
Hans Katan (1924)

Emiel van Moerkerken (1916-1995)
Egbert Munks (Herrie van Borssum Waalkes)
(1932-1994)
Evert van Ojen (1886-1964)
Eddy Posthuma de Boer (1931)
Ralph Prins (1926)
Jan Schiet (1921-1964)
Dolf Toussaint (1924)
Puck Voûte (1911-2003)

Artikelen/lezingen gepubliceerd door medewerkers Nederlands fotomuseum

→ *Ruud Visschedijk*

'Het eerste migrantenepos van onze tijd', in 10 jaar Mondriaan Stichting 1994-2004. Amsterdam 2004

'Dance Becomes Photography', in Rogie + Company, Modern Dance. Rotterdam, 2004

'Musea en Archieven: een rommelige ordening' (met Nico de Klerk), in Beeldcultuur, H. van Driel (red.), Boom 2004

'Het is maar een advies, wethouder Belliot', in Het Parool, 7 juni 2004

'The Las Palmas case'. Lezing in het kader van het Visual Community Netwerk-symposium op 29 oktober 2004 in het Bergen Art Museum (Noorwegen): 'Consequences of architecture: The challenge of the transformation of old buildings to modern museums'

→ *publicaties Flip Bool*

'De "blinde kaart" van Indonesië', t.b.v. het onderzoeksprogramma 'Van Indië tot Indonesië. De her-schikking van de Indonesische samenleving' van het NIOD, www.indie-indonesie.nl

Cas Oorthuys - Amsterdam, Flip Bool, Henk Raaff, Uitgeverij Bas Lubberhuizen, Amsterdam

Brandpunt Rotterdam. De jaren zestig gezien door Herbert Behrens, Flip Bool, Jan Donia, Frank van Dijk, Koppel Uitgeverij/de Prom, Rotterdam/Amsterdam-Antwerpen

'Rotterdam is geen illusie', in *Rotterdam. Het vijftiengste jaarboek voor het democratisch socialisme*, Frans Becker, e.a. (red.), Mets & Schilt/Wiardi Beckman Stichting, Amsterdam, p. 109-156

'Fotogeschiedenis in Nederland, een halve eeuw', in Nieuwsbrief Nederlands Fotogenootschap (april 2004) 42

→ *Overige activiteiten Flip Bool*

Spreker tijdens debat 'Migranten in beeld - Tussen beleving en werkelijkheid', Stadsarchief/Kunsterk, Dordrecht, 4 februari

Gastles, Academie Minerva, Groningen, 1 april

Jury BMK-fotografen, Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen, Eindhoven, 3 april

Gastles, Post St. Joost Fotografie, Nederlands fotomuseum, Rotterdam 20 april

Jury amateur fotowedstrijd in het kader van de tentoonstelling *Nederlandse schildersdorpen 1840-1940*, Singer, Laren, 23 augustus

Spreker tijdens debat 'Het beeldrecht van architectuur', AIR Actueel, Maashal, Muziekcafé Prachtig, Rotterdam, 21 september

Opening tentoonstelling *Brandpunt Rotterdam. De jaren zestig gezien door Herbert Behrens*, De Dubbelde Palmboom, Rotterdam, 2 oktober

Gastles, Hogeschool voor de Kunsten, Rotterdam, 11 oktober

Opening tentoonstelling Katharina Behrend, Das Verborgene Museum, Berlijn, 15 oktober

Deelname Oracle conferentie, Chicago, 19 t/m 21 november

Bijdrage aan presentatie *Rotterdam. Het vijftiengste jaarboek voor het democratisch socialisme*, Schielandshuis, Rotterdam, 8 december

Spreekers tijdens debat 'Artistieke vrijheid' in het kader van het festival Horen, Zien en Schrijven, Vrije Academie, Den Haag, 15 december

→ *Loes van Harrevelt*

'Aan het zicht onttrokken. Fotografen, archieven en selectiecriteria', Nieuwsbrief Nederlands fotogenootschap, december 2004

Lezing *Vier miljoen negatieven*, Vereniging Topografisch Historische Atlas, Rotterdam, 30 november 2004

→ *Frits Gierstberg*

György Lörinczy, *New York, New York*. Inleiding bij facsimile heruitgave van New York, New York, Rotterdam/Keulen (Nederlands fotomuseum en Schaden.com), 2004 (Budapest 1972)

'Here comes Mexico. Ed van der Elsen in Mexico.', in *Matador*, Madrid (La Fabrica) Fall 2004

'Edwin Zwakman', in *Contemporary Magazine* No. 67 (Special photography issue), Londen Fall 2004

'Over mediatheorie', in *Jong Holland*, Jrg. 20, No. 3 (oktober 2004)

'The appearance and disappearance of amateur photography in the museum.',

in C. Skrein, *Snapshots, The Eye of the Century, snapshot photographs from the collection of Christian R. Skrein*, Ostfildern-Ruit (Hatje Cantz) 2004

Het L.P.Polhuis archief: een gewoon familie-album, Rotterdam/Amsterdam (Artimo en Nederlands fotomuseum) 2004

'Paolo Catrica', op www.anamnese.pt, M. Von Hafe Perez (ed.), 2004

'André Cepeda', op www.anamnese.pt, M. Von Hafe Perez (ed.), 2004

'What is Visual Culture?', in *Historias*, Íñigo García Ureta, Madrid (La Fabrica) 2004

'Why is photography contemporary?', in *Museo per la Fotografia Contemporanea Magazine*, Cincello Balsamo 2004

'Lof der schaduw. De fotografie van Adriëne van Eekelen', in *Land van Belofte*, Ton Broekhuis e.a. (red.), Groningen (Aurora Borealis) 2004

'Het agrarische landschap in de fotografie. Een historische verkenning', in *Gemengd bedrijf. De verandering van het agrarisch landschap*, Liesbeth Melis (red.), Rotterdam en Amsterdam (NAi Uitgevers/SKOR) 2004

→ *Hans de Herder*

Report on the Ermakov Project 2004, zelfstandige publicatie.

→ *Herman Maes*

'Fotografía Contemporánea en los Países Bajos', in *Retóricas del trabajo*, Pilar Pertusa (ed.), Malaga (CAC) 2004

'Redox, beter voorkomen, niet (?) te genezen', in *Obscuur / FotoMuseum magazine*, p. 89 – p. 95. Antwerpen 2004

'Over het lamineren en plexificeren (face-mounting) van foto's', in *Obscuur / FotoMuseum magazine* p. 60 – 63, Antwerpen 2004

→ *Afdeling Conservering en Restauratie*

Door Hans de Herder en Herman Maes is gedoceerd aan de opleiding van de Stichting Gemeenschappelijke Opleidingen te Den Haag.

Herman Maes werkte mee aan de cursus determineren van het Studie- en Documentatiecentrum voor Fotografie te Leiden.

Er werd een gastcollege gegeven aan de Masterclass van de Reinwardt Academie te Amsterdam.

Hans de Herder en Henriëtte Verdonk namen deel aan het symposium van ICOM CC Photographic Records in Amsterdam op 4 en 5 oktober.

Henriëtte Verdonk en Herman Maes bezochten 'Lijmen en geheimen' georganiseerd door de VAR in de Koninklijke Bibliotheek.

Henriëtte Verdonk luisterde mee bij 'Documentatie bij Restauratie' in het Joods Historisch Museum te Amsterdam.

Nevenfuncties

→ *Ruud Visschedijk*

Bestuurslid Stichting Nederlands Fonds voor de Film

Bestuurslid Stichting Cinema Zuid

Bestuurslid Stichting Shadowfestival

Jurylid Fonds Slachtofferhulp Canon Fotocompetitie

Bestuurslid Stichting Photoq

Adviescommissie Vereniging Geschiedenis Beeld en Geluid

Raad van Toezicht Stichting Rotterdams Studenten Uitburo

→ *Flip Bool*

Bestuurslid Stichting City Thoughts, Amsterdam

Bestuurslid Stichting Fragment Foto, Amsterdam

Bestuurslid Stichting Hollands Negatief, Den Haag

Bestuurslid Stichting Uitgeverij Duo/Duo, Rotterdam

Bestuurslid Stichting Meld Geweld

Comité van aanbeveling, Fotofestival Naarden

Lid Commissie Wet Behoud Cultuurbezit

Redacteur reeks Monografieën van Nederlandse fotografen Prins Bernhard Cultuurfonds/Focus

Publishing, Amsterdam

→ *Loes van Harreveld*

Redacteur Nieuwsbrief Nederlands Fotogenootschap

→ *Martijn van den Broek*

Voorzitter bestuur Stichting Kastalia, Amsterdam
Bestuurslid Stichting Peter Martens

→ *Hans de Herder*

Voorzitter Nationaal Fotoherrestauratie Atelier
Directeur Stichting Fotoconservering
Voorzitter Milton Guran Fundatie
Bestuurslid Amsterdams Centrum voor Fotografie
Bestuurslid Nederlands Platform Conservering en Restauratie
Penningmeester a.i. IIC Nederland
Secretaris/Penningmeester Stichting Kavkaz
Bestuurslid Stichting Amsterdams Centrum voor Fotografie

→ *Frits Gierstberg*

Redacteur reeks Monografieën van Nederlandse fotografen Prins Bernhard Fonds
Redacteur De bibliotheek van de fotografie
Jurylid Fotoprize La Caixa
Redacteur geschiedenisboek Dutch Eyes
External Advisor Dublin Institute of Technology, Dublin
Adviseur voor fotografie, EU-Japan Fest Japan Committee, Tokio
Lid adviescommissie museale aankopen, FotoMuseum Antwerpen
Lid adviescommissie De Ander, Imagine IC, Amsterdam

→ *Claudia Küssel*

Adviseur manifestatie 'Hongarije aan Zee'

→ *Mira Matic*

Fotograaf van het Gergiev Festival 2004

→ *Femke IJsinga-van Boxsel*

Lid Policy Board Kunst & Cultuur, Rotterdam Marketing